

Väg 50, länsgränsen – Brattebro backe

Hammar socken
Askersunds kommun
Närke

Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

*Översiktskarta över Örebro län med platsen för
utredningen markerad i rött.*

© 2019 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2019:36

Författare	Annica Ramström
Kvalitetsgranskning	Helmut Bergold
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Del av äldre vägsträckning, objekt 26C. Foto från söder.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_180001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2019:36

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2
OCH KOMPLETTERANDE ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1

Väg 50, länsgränsen – Brattebro backe

Hammar socken
Askersunds kommun
Närke

Annica Ramström

Lst dnr 431-5074-2019

Tekniska och administrativa uppgifter

Län Örebro
Kommun Askersund
Landskap Närke
Socken Hammar

Typ av undersökning Arkeologisk utredning etapp 2 samt kompletterande arkeologisk utredning etapp 1
Länsstyrelsens beslutsdatum 2018-12-03
Länsstyrelsens diarienummer 431-5074-2018
Arkeologgruppens projektnummer Ag 2018_88

Projektledare Annica Ramström och Helmut Bergold
Fältpersonal Annica Ramström och Helmut Bergold

Undersökningstid 2019-04-29 och 2019-05-02 till 2019-05-17
Inmätningsteknik RTK-GPS
Koordinatsystem SWEREF 99 TM
Höjdsystem RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

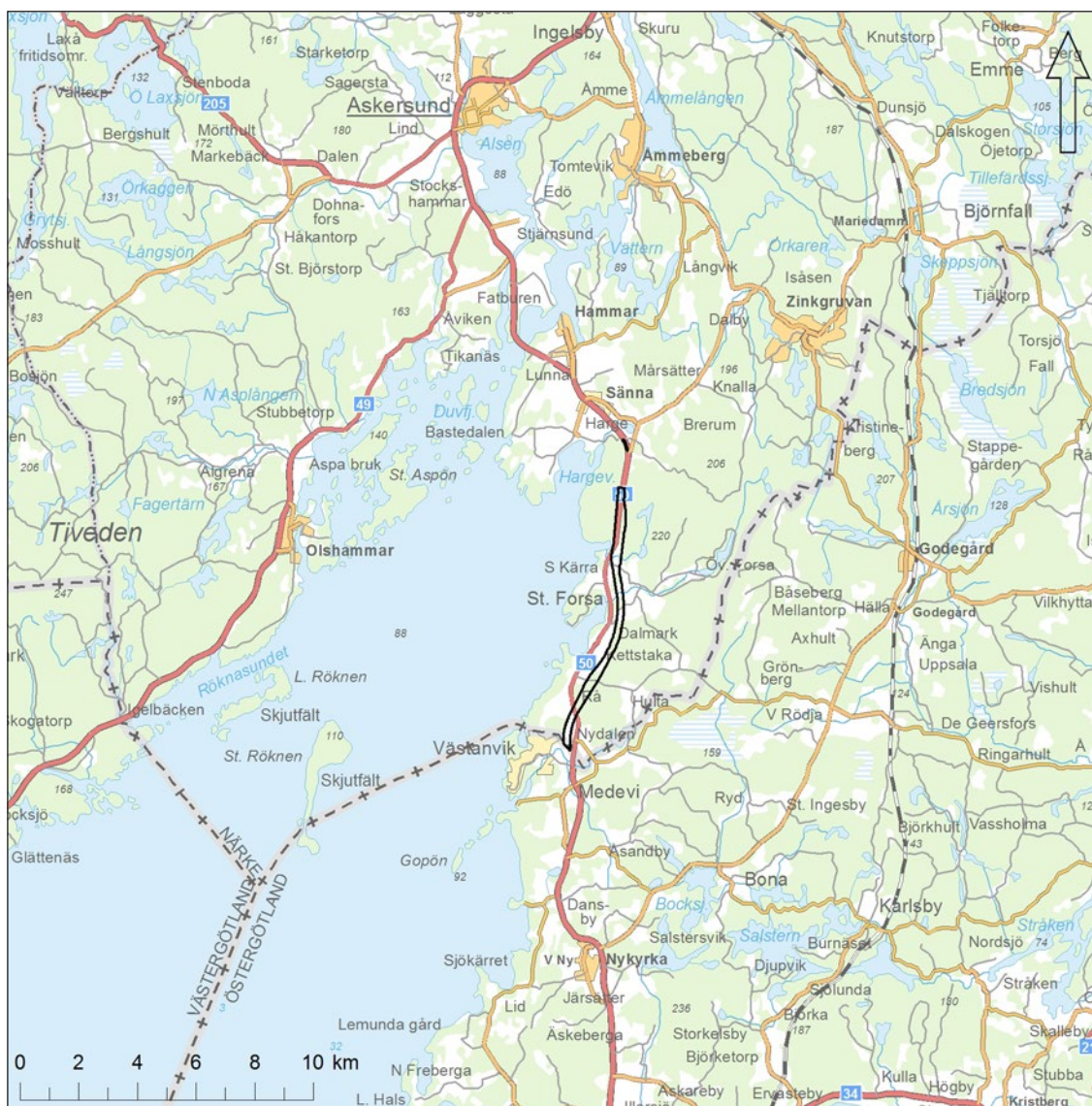
Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning och bakgrund	7
Syfte och målgrupper	8
Metod och genomförande	8
Resultat och tolkning	10
Kompletterande arkeologisk utredning etapp 1 vid Gärdshyttan	10
Objekt B, boplatssläge, stenålder	12
objekt c, boplatssläge, stenålder	14
objekt 4, röjningsrösen/gravar	15
Objekt 7, Boplatssläge	18
Objekt 12, Boplatssläge	20
objekt 23, boplatssläge	22
Objekt 26 A-C, färdväg, RAÄ-nr Hammar 376:1 (L1981:5308)	24
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	26
Referenser	27
Bilagor	28
<i>Bilaga 1. Schakttabell .....</i>	<i>28</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar .....</i>	<i>30</i>
<i>Bilaga 3. ¹⁴C-analys .....</i>	<i>31</i>

Figur 1. Översiktskarta med utredningsområdet markerat med svart. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Med start i slutet av april år 2019 genomförde Arkeologgruppen AB en arkeologisk utredning etapp 2 inför utbyggnaden av väg 50 mellan länsgränsen Närke–Östergötland och Gårdshyttan i Hammars socken, Askersunds kommun, Närke. I uppdraget ingick även att göra en kompletterande arkeologisk utredning etapp 1 vid Gårdshyttan, Hammars socken, Askersunds kommun. Eventuella arkeologiska objekt skulle gå vidare till ovannämnda arkeologiska utredning etapp 2.

Vid den kompletterande arkeologiska utredningen bedömdes tre ytor som eventuella boplatsslägen från stenåldern. Två av dessa lägen (B och C) gick vidare till den arkeologiska utredningen etapp 2, utöver fem lägen från den tidigare gjorda arkeologiska utredningen etapp 1.

Objekt	Typ	Storlek m ²	Antikvarisk status
B	Boplatssläge	5 000	Ej fornlämning
C	Boplatssläge	2 500	Ej fornlämning
4	Röjningsrösen/gravar	2 100	Övrig kulturhistorisk lämning
7	Boplatssläge	1 500	Fornlämning
12	Boplatssläge	4 700	Ej fornlämning
23	Boplatssläge	4 100	Ej fornlämning
26 A–C	Vägsträckning	19 000	Övrig kulturhistorisk lämning

Tabell 1. Objekttabell.

Objekten angreps med lite olika metod beroende på typ. På boplatsslägena användes sökschaktsgrävning i kombination med rutgrävning och sållning, när så ansågs befogat. På ett av objekten, objekt 7, hittades anläggningar av arkeologiskt intresse. Det rörde sig om tre härdar varav en härd daterades till 1600–1900 e. Kr. Härdarna kan hör ihop med den torpbebyggelse som tidigare legat i närområdet. I övrigt konstaterades inget av arkeologiskt intresse.

Figur 2. Översiktskarta med utredningsområdet och samtliga objekt markerade. Skala 1:40 000.

Inledning och bakgrund

Med start i slutet av april år 2019 genomförde Arkeologgruppen AB en arkeologisk utredning etapp 2 inför utbyggnaden av väg 50 mellan länsgränsen Närke-Östergötland och Gårdshyttan i Hammars socken, Askersunds kommun, Närke. I uppdraget ingick även att göra en kompletterande arkeologisk utredning etapp 1 vid Gårdshyttan, Hammars socken, Askersunds kommun. Eventuella arkeologiska objekt skulle gå vidare till ovannämnda arkeologiska utredning etapp 2.

Inför ombyggnaden av väg 50 har två arkeologiska utredningar genomförts sedan tidigare. Den första utredningen, som omfattade en arkeologisk utredning etapp 1 och 2, gjordes år 1995 av Sofia Andersson, Riksantikvarieämbetet, UV Mitt, och den andra, en arkeologisk utredning etapp 1, av Annica Ramström och Helmut Bergold, Arkeologgruppen AB, år 2016 (Andersson 1995; Ramström 2016). Utöver de arkeologiska utredningarna har också en separat kart- och arkivstudie över området utförts där en genomgång av de kulturhistoriska miljöerna och landskapets utveckling över tid presenteras (Ramström 2015). För områdets kulturmiljö och historiska utveckling hänvisas till dessa rapporter.

De objekt som var aktuella för en arkeologisk utredning etapp 2 var följande objekt från den arkeologiska utredningen etapp 1 år 2016 och den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 år 2019:

Objekt	Typ	Storlek m ²
B	Boplatsläge	5 000
C	Boplatsläge	2 500
4	Röjningsrösen/gravar	2 100
7	Boplatsläge	1 500
12	Boplatsläge	4 700
23	Boplatsläge	4 100
26 A-C	Vägsträckning	19 000

Tabell 2. Objekttabell.

Syfte och målgrupper

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 var att ta reda på om fornlämningar skulle komma att beröras i samband med utbyggnaden av väg 50. Utredningen skulle också, om möjligt, preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet.

Resultaten från utredningen ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag för eventuella kommande arkeologiska insatser. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens planering.

Utredningens målgrupper utgörs i första hand av Länsstyrelsen och Trafikverket. Resultaten kan också komma att användas av undersökare i samband med upprättandet av undersökningsplaner inför arkeologiska förundersökningar eller undersökningar.

Metod och genomförande

Den kompletterande utredningen etapp 1 vid Gärdshyttan inleddes med kart- och arkivstudier i syfte att förstå hur området nyttjats över tid. I samband med detta framställdes även vattenlinjekartor som hjälp att bedöma eventuella stenålderslägen inom utredningsområdet. Efter detta gjordes en fältinventering på plats för att söka boplatslägen och eventuella synliga lämningar ovan mark. Här anpassades inventeringen så att de ytor med berg i dagen, kraftiga sluttningar och stup samt partier med storblockig morän hade en lägre täckningsgrad än de områden som enligt vattenlinjekartorna utgjorde bra boplatslägen eller där topografin och markslag ökade potentialen för fornlämningar.

Den huvudsakliga metoden för den arkeologiska utredningen etapp 2 var sökschaktsgrävning med grävmaskin med skiktvis avbaning ner till anläggnings-, konstruktions- eller kulturlagernivå. I de fall inget av arkeologiskt intresse hittades grävdes schakten ner till steril marknivå. Samtliga schakt lades igen.

Då ett flertal boplatslägen bedömts som eventuella stenålderlägen i den arkeologiska utredningen etapp 1, kompletterades sökschaktsgrävningen med rutgrävning i 1×1 meter stora rutor, där djupet på rutorna var 0,1–0,3 meter beroende på markslag och undergrund. Fyllningen i rutorna sållades med ett 4 millimeters handsåll i syfte att upptäcka bearbetat stenmaterial.

För objekt 4 gällde att utröna om de stenrösen som fanns på platsen utgjorde gravar eller röjningsrösen. För att klargöra detta användes följande stegvisa metod enligt punkt 1–6. Vid det steg där status kan fastställas avslutas trappstegsmodellen.

- *Arkivstudier för att se om det kan röra sig om gränsrösen på kända fastighetsgränser.*
- *Morfologisk värdering på plats i förhållande till kultur- och naturmiljö.*
- *Sökschaktning runt lämning.*
- *Avbaning om lämningen är övertorvad och/eller handrensning.*
- *Förnyad morfologisk värdering.*
- *Schaktning i lämningen. Status fastställs via morfologi, fynd och/eller ¹⁴C-datering.*

Objekt 4 var klassad som en småbiotop och därmed skyddad av Miljöbalken. Inför undersökningen erhöles en dispens från Länsstyrelsen att schakta inom biotopskyddet.

I färdvägen, objekt 26A–C, grävdes sektioner med maskin för att klargöra dess uppbyggnad. Då vägen delvis fortfarande var i bruk, detta gällde främst delen 26A, men delvis även delen 26B, valdes, i samråd med Länsstyrelsen, delen 26C ut som undersökningsobjekt, då den inte längre var fullt körbar. Vägen, som är en mindre grusväg, metalldetekterades i sin helhet tillsammans med 2–3 meter på var sida om vägen i syfte att hitta daterande fynd.

Samtliga schakt, rutor och anläggningar mättes in med RTK-GPS i Swe-ref 99 TM och dokumenterades skriftligt. Schakt och anläggningar fotograferades. Ett ¹⁴C-prov skickades för datering, det rörde en härd inom objekt 7.

En skadedokumentation bestående av fotografering av varje objekt före, under och efter schaktning och igenläggning gjordes i syfte att påvisa påverkan och eventuella markskador förorsakade av sökschaktsgrävningen.

Resultat och tolkning

Resultaten är upplagda på så sätt att de inleds med den kompletterande arkeologiska utredningen etapp 1 vid Gärdslyttan då två av de arkeologiska objekten från utredningen gick vidare till den arkeologiska utredningen etapp 2. Efter det följer resultaten från den arkeologiska utredningen etapp 2, med dels de nyfunna arkeologiska objekten vid Gärdslyttan, dels de arkeologiska objekten från den arkeologiska utredningen etapp 1 (Ramström 2016). Objekten redovisas från söder mot norr.

Kompletterande arkeologisk utredning etapp 1 vid Gärdslyttan

Utredningsområdet är beläget sydväst om Gärdslyttans gård, och väster om väg 50, inom fastigheterna Harge 5:4 och 5:5. Terrängen utgörs av skogsklädda höjder i de norra och västra delarna, medan den allra sydligaste delen av undersökningsområdet utgörs av åkermark. De högsta höjderna i norr och väster uppgår till 125 meter över havet, medan det i söder når cirka 100 meter över havet.

Utredningsområdet ligger i en trakt där det är glest med fornlämningar. Cirka 1,4 kilometer sydost om utredningsområdet, i den norra delen av Brattebrohöjderna finns en fornborg, RAÄ-nr Hammar 202:1 (L1981:4756). Övriga lämningar inom närområdet består av hyttlämningar samt lägenhetsbebyggelser. Inom utredningsområdet finns inga kända lämningar.

Det historiska kartmaterialet visar att ytan legat som skogsbeklädda utmarker till byn Harje (idag Harge) precis på gränsen till fastigheten Högsvaln, vilken idag inte existerar som fastighet.

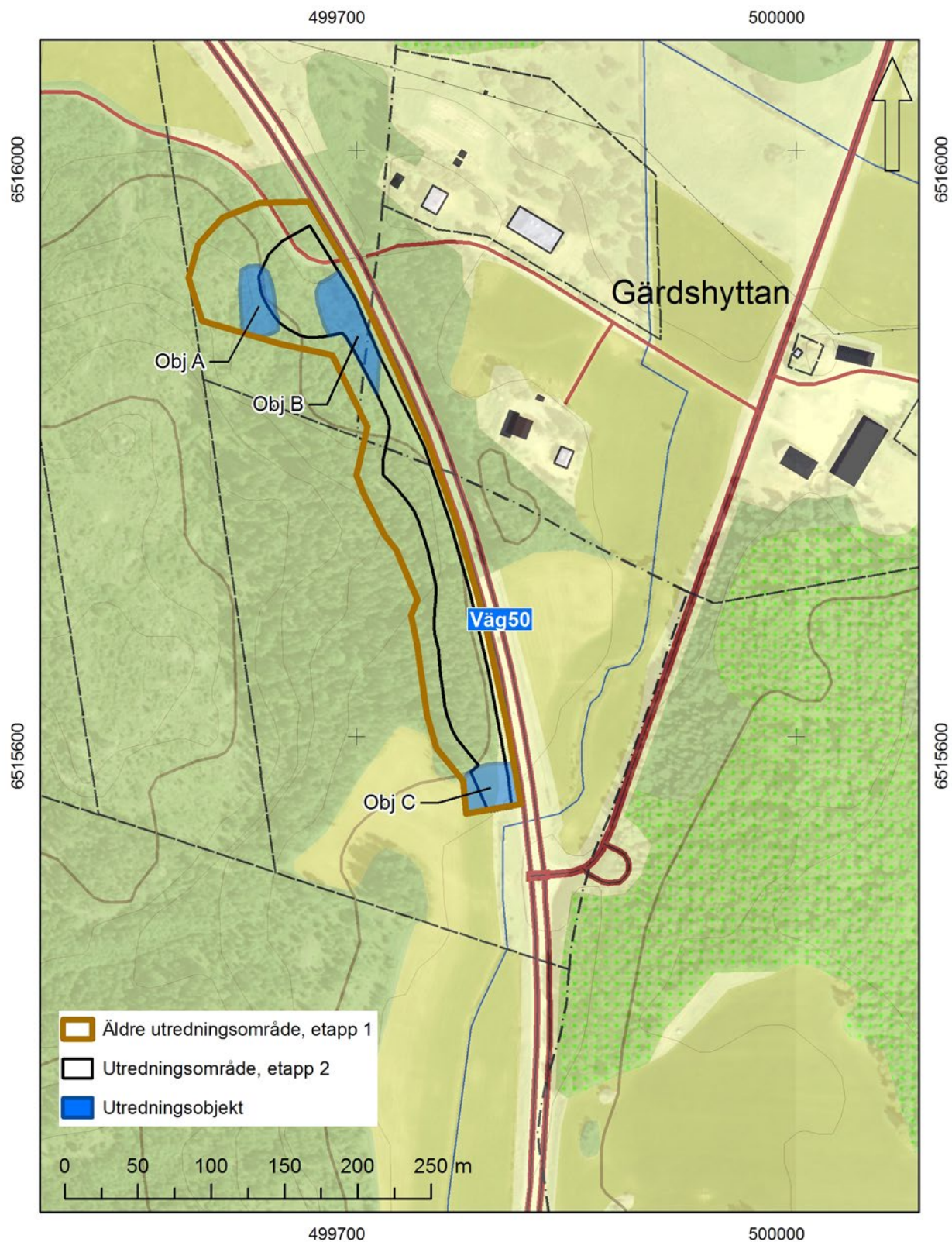
Vid fältinventering bedömdes tre ytor som möjliga boplatslägen från stenåldern. Samtliga lägen låg i indragna södra eller östliga lägen med svaga sluttningar mot söder och öst, invid en vik eller tillbakadragande vatten enligt vattennivåkartor (se figur 4).

Obj	Lämningstyp	Källa	Beskrivning	Prel datering
A	Boplatsläge	Fältinventering	50x25 meter på östvärd platå.	Stenålder
B	Boplatsläge	Fältinventering	100x50 meter stort på en östvärd platå eller hak med skyddande bergsrygg i väster. Strandnära läge invid uppgrundad havsvik.	Stenålder
C	Boplatsläge	Fältinventering	50x50 meter stort i sydvärd sluttning ner mot äldre vattendrag eller uppgrundad vik.	Stenålder

Tabell 3. Boplatslägen.

När ärendet gick vidare till en arkeologisk utredning etapp 2 kom boplatssläge A att hamna utanför vägområdet och har därmed inte varit föremål för en arkeologisk utredning etapp 2.

Figur 3. Översiktskarta Gårdshyttan med de tre möjliga boplatsslägena A-C. Skala 1:4 000.

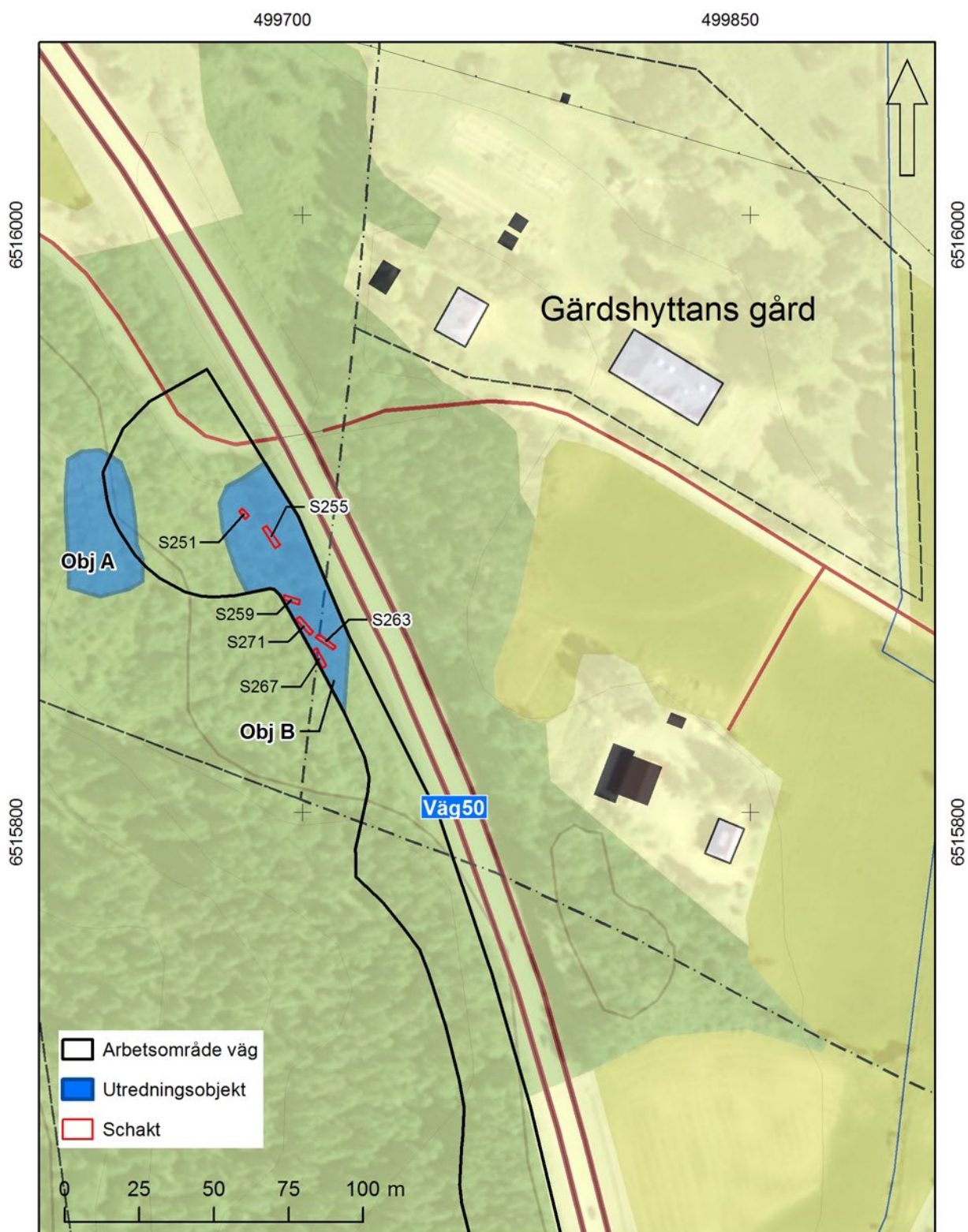
Figur 4. Vattenlinje karta år 7000 f.Kr. med objekt A–C vid Gärdeshyttan. Skala 1:10 000.

Arkeologisk utredning etapp 2

OBJEKT B, BOPLATSLÄGE, STENÅLDER

Boplatsläge, cirka 5 000 kvadratmeter, på östvärd platå eller hak, 115 meter över havet, med en skyddande bergsrygg i väster. Beläget i ett strandnära läge år 7000 f.Kr. (se figur 4). Inom utredningsområdet drogs sex schakt. De schakt som drogs i den norra delen (S251, S255 och S259) visade att det som okulärt uppfattats som en platå i själva verket var påförda massor av jord, sand, silt och sprängsten och att den här delen av utredningsområdet var kraftigt påverkad i modern tid, kanske i samband med bygget av väg 50. Den ursprungliga marknivån hittades på ett djup av 0,5–0,6 meter.

Figur 5. Objekt B med utredningsschakten S251–S271. Skala 1:2 000.

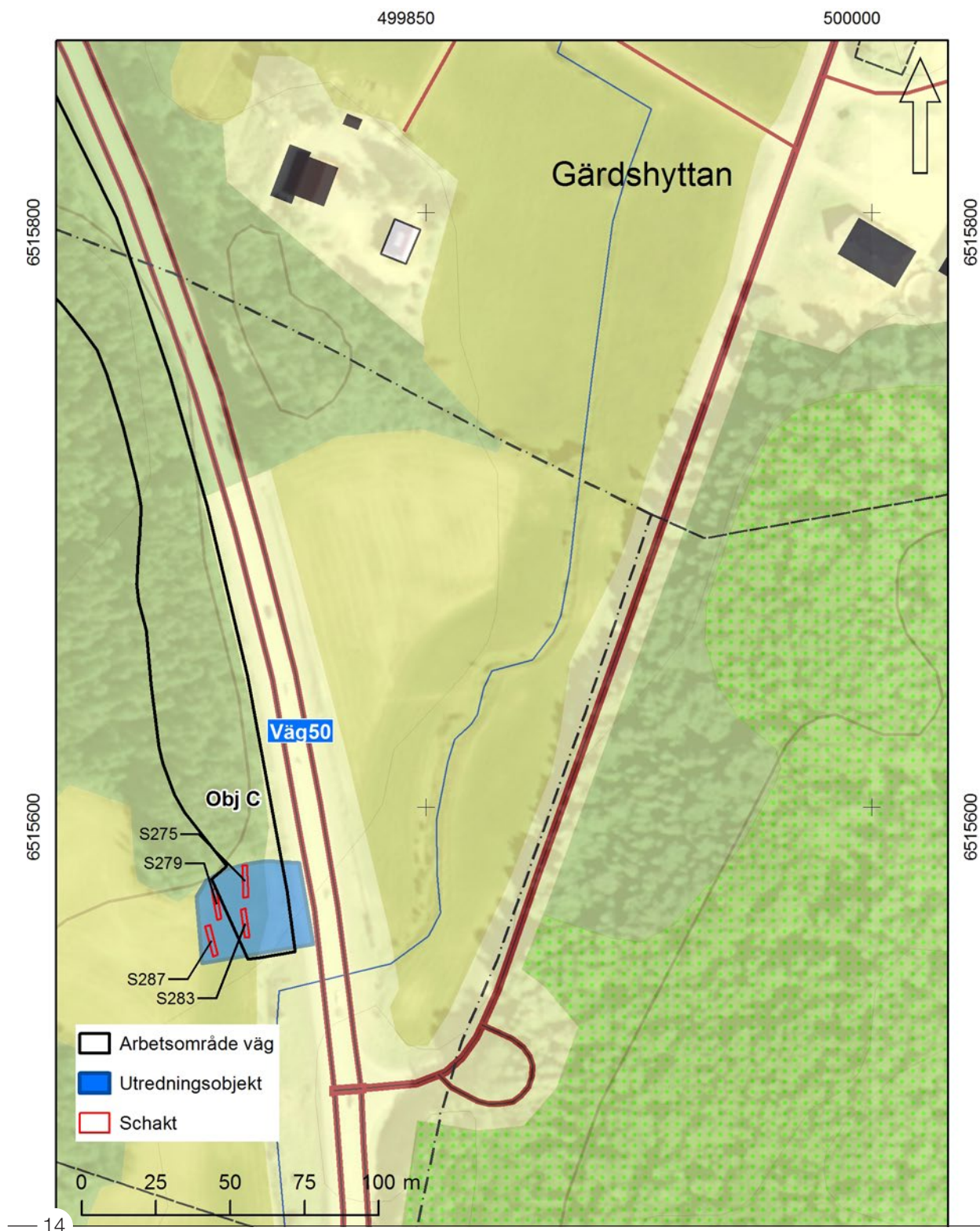
Den södra delen av ytan (S263, S267 och S271) visade sig vara rester efter ett kärr, myr eller blöthål. Schakten i den här delen vattenfylldes direkt. Inget av arkeologiskt intresse hittades inom objekt B.

- Antikvarisk bedömning: ej fornlämning

OBJEKT C, BOPLATSLÄGE, STENÅLDER

Boplatsläge i sydvänd sluttning, 2,500 kvadratmeter stort, på en höjd av 100 meter över havet. Inom ytan drogs fyra schakt, där varje schakt var omkring 4 meter långt och 0,2 meter djupt. Samtliga schakt hade samma stratigrafi, under grästorven fanns ett 0,1 meter tjockt ploglager och i botten steril lera. Inget av arkeologiskt intresse hittades inom objektet.

- Antikvarisk bedömning: ej fornlämning

Figur 6. Objekt C med utredningsschakten S275–S287. Skala 1:2 000.

OBJEKT 4, RÖJNINGSRÖSEN/GRAVAR

Objektet består av ett 10-tal odlingsrösen eller gravar. Rösena är runda 6–8 meter i diameter och 0,2–0,4 meter höga med sten i storleken 0,15–0,6 meter. Vid fältinventeringen kunde status på objektet inte fastställas okulärt. I enlighet med den för objektet fastställda metoden gjordes förnyade och fördjupade kart- och arkivstudier för platsen. Topografin antydde att platsen kunde ha nyttjats som sand- eller grustag. Vid den fördjupade kartstudien kunde konstateras att platsen inte använts som sand- eller grustag i modern tid, det vill säga från år 1865 och framåt. Topografin på plats förefaller enligt det historiska kartmaterialet vara naturligt med en djupare dal eller gryta som omgärdas av högre partier. Namnet Stordalen kan mycket väl vara ett naturnamn som härrör från den för området ovanliga topografin. Kartstudierna visade också, att det ett hundratal meter nordöst om gården tidigare legat ett kärr, vilket dikats ur, diken har anlagts genom dalen till en grävd damm, belägen direkt norr om gården. På grund av torka var dammen inte vattenfylld vid utredningstillfället.

Själva botten av grytan eller dalen har brukats som åkermark med en jordmån bestående av sandmylla på sandbotten. De vid utredningen etapp 1 uppmärksammande rösena låg på en svag förhöjning där dalen övergår i en sluttning mot nordöst. I kartmaterialet anges platsen som en stenbunden lövkulle (Lantmäterimyndighetens arkiv, akt 18-ham-157).

Nästa steg i metoden var en morfologisk värdering på plats i förhållande till den kända kultur- och naturmiljön. Efter vad som framkom i de fördjupade arkivstudierna fick nu den grop som fanns direkt norr om gården och som påminde om ett grus- eller sandtag sin förklaring. Det var i själva verket en damm dit vatten från det idag helt utdikade kärret letts. Gropen är cirka 35 meter i diameter och 1–1,5 meter djup. Med den nya kunskapen om kärren i norr och hur vattnet dränerats föreföll rösena inte längre lika tänkbara som eventuella gravar, utan snarare som odlingsrösen. Deras placering i kanten på den trädbevuxna förhöjningen talade även för detta. Beslut togs då att gräva ett par schakt runt rösena i åkermarken och ett par schakt på förhöjningen mellan rösena.

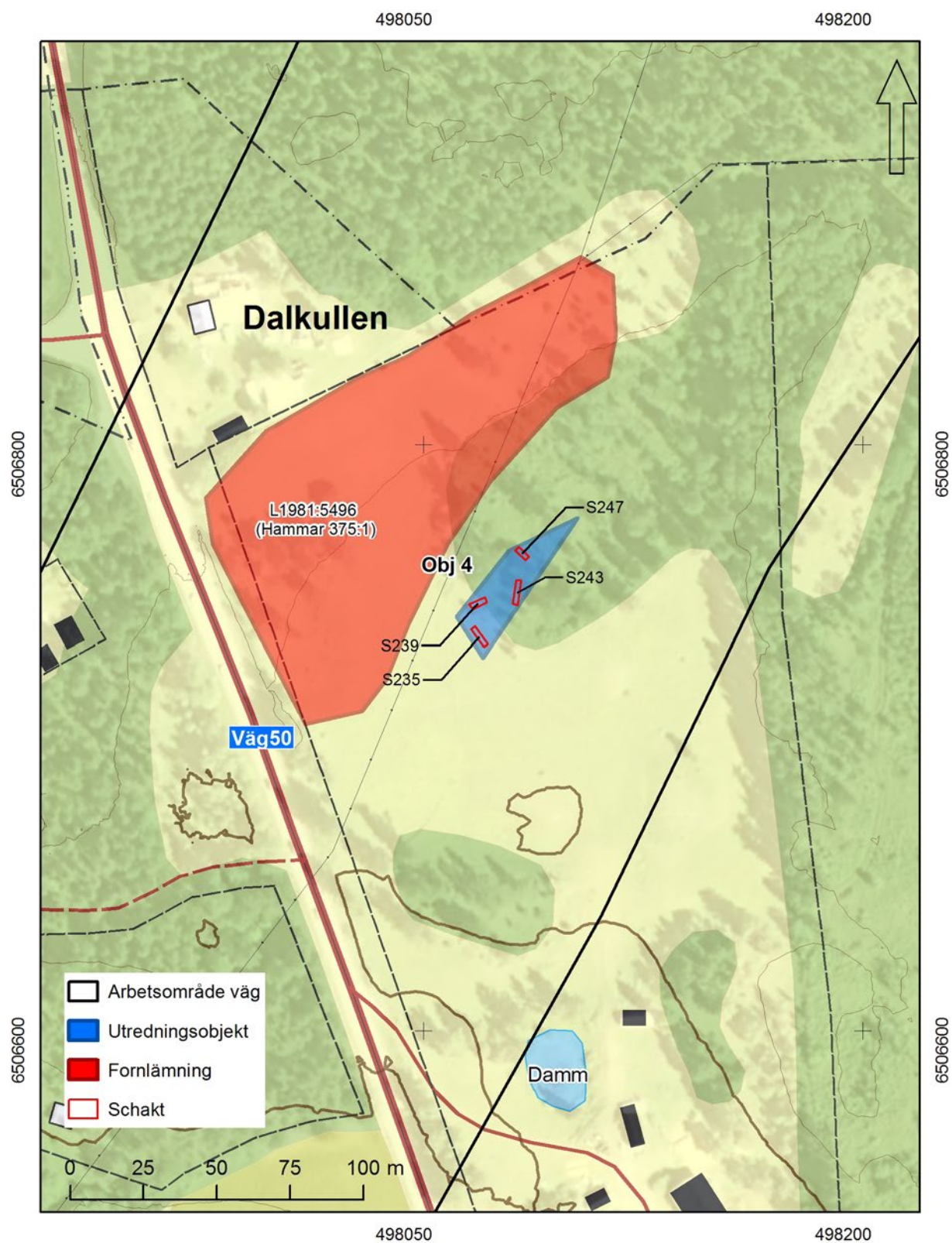
Schakten S235, S239 och S243 som grävdes på förhöjningen visade samma stratigrafi, under 0,05 meter tjock grästorv vidtog sand. Det gick inte att urskilja något eventuellt plogdjup i sanden och trots den torra sommaren vattenfylldes schakten på kort tid.

Schakt 247 placerades genom en rund, gräsbevuxen förhöjning, 6 meter i diameter och 0,6–0,7 meter hög med synliga stenar i ytan, cirka 0,3–0,4 meter stora. Schaktet visade att det rörde sig om en naturlig kulle av sandblandad morän.

De rösen som fanns på platsen bedömdes utifrån metodens steg 1–3 som varande röjningsrösen, då de var belägna på mark som en gång i tiden varit mer eller mindre blötlagd på grund av närheten till ett kärr. Övriga förhöjningar bedömdes som naturliga.

- *Antikvarisk bedömning: övrig kulturhistorisk lämning*

Figur 8. Översiktsbild över objekt 4 från söder.

OBJEKT 7, BOPLATSLÄGE

Ett cirka 37 500 kvadratmeter stort boplatssläge i svag västsluttning på en höjd av 130–140 meter över havet. Cirka 1 500 kvadratmeter av boplatssläget låg inom det aktuella undersökningsområdet, resterande del av boplatssläget låg utanför.

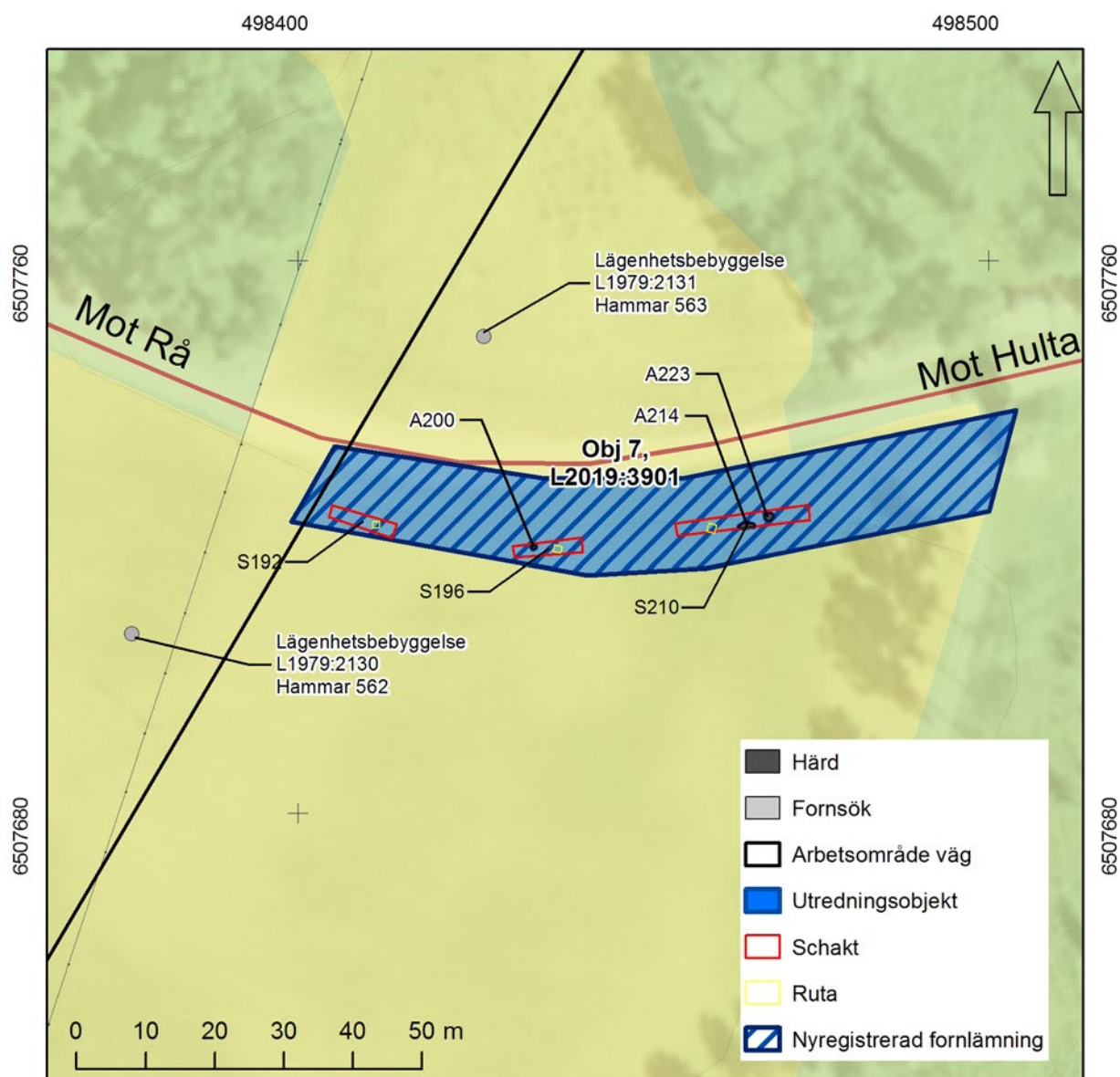
Cirka 200–250 meter öster om boplatssläget har en skafthålsyxa hittats, RAÄ-nr Hammar 125:1 (L1981:4946). Norr och sydsydöst om utredningsområdet finns på en karta från år 1845 två torp eller backstugor markerade, RAÄ-nr Hammar 562 och 563 (L1979:2130 och L1979:2131). Inga lämningar från lägenhetsbebyggelserna är idag synliga ovan mark (Lantmäterimyndighetens arkiv akt 18-ham-122).

Inom utredningsområdet drogs tre schakt mellan 10–20 meter långa och 0,25–0,3 meter djupa. Stratigrafin i schakten var förhållandevis lika, under 0,1 meter grästorv fanns ett 0,1 meter tjockt ploglager av matjord och under detta en steril botten av grusig morän till gul sand. I två av schakten hittades sammanlagt tre härdar, en i schakt S196 och två i schakt S210. Härdarna, som var i varierande storlek, var väl avgränsade mot omgivande steril botten. En anläggning, A200, grävdes, den var 0,08 meter djup med en fyllning av grå-svart siltig sot med inslag av kol. I samråd med Länsstyrelsen skickades ett kolprov från A200 in för datering. Härden fick en mycket vid datering, 1660–1950 e. Kr. (se bilaga 3).

Härdarna var välavgränsade mot omgivande steril och uppfattas inte som vara ett större, sammanhängande, sönderplöjt lager, även om en av härdarna var skadad av plogspår. De hittades på sådant djup att de bör ha tillkommit i en tid före det att området togs upp som åkermark, vilket plogspåret i A223 också antyder. Dateringen av härd A200 är spretig och ligger i historisk tid, om datering av härden är riktig, det vill säga att kolprovet inte var kontaminerat och därav har fått en sentida datering, så bör härdarna höra samman med aktiviteter knutna till någon av de två bebyggelseenheter RAÄ Hammar 562 eller 563 (L1979:2130 eller L1979:2131) som legat i närheten. En arkeologisk förundersökning skulle kunna ge svar på detta.

I schakten grävdes tre rutor om 1×1 meter och 0,2 meter djupa med gotlandshacka och skärslev. Rutorna grävdes efter det att grästorv och ploglager avlägsnats med maskin. Sanden i rutorna sållades utan resultat.

- *Antikvarisk bedömning: fornlämning*
- *Registrerad i KMR som lämning L2019:3901.*

Figur 9. Objekt 7 med utredningsschakten S192–S210 och anläggningarna A200–A223.
Skala 1:1 000.

Figur 10.
Härden A223
som var skadad
av ett plogspår.
Foto från söder.

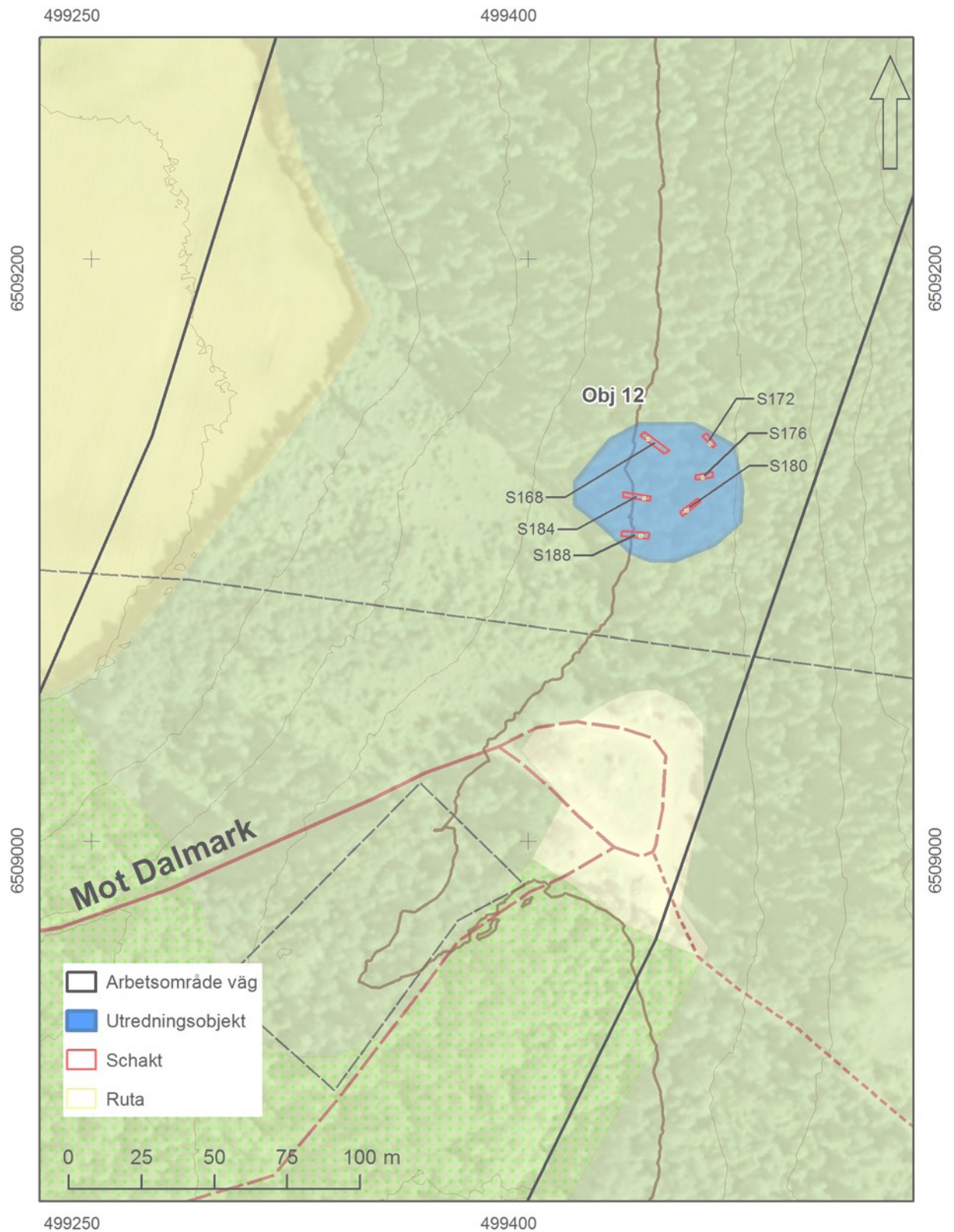

OBJEKT 12, BOPLATSLÄGE

Objektet utgörs av ett cirka 4 700 kvadratmeter stort boplatsläge på en västvänd platå, cirka 135 meter över havet. Inom ytan drogs sex schakt som var mellan 5 och 12 meter långa till ett djup av 0,1–0,2 meter. Stratigrafin i schakten bestod av 0,05 meter skogstörv och under detta fanns en steril botten av gul sand med insprängda större moränstenar till moränblock.

I varje schakt grävdes en 1×1 meter stor ruta ner till 0,1 meter. I vissa schakt var det svårt att hitta plats för rutorna på grund av den myckna stenen. Sanden i rutorna sållades utan resultat. Inget av arkeologiskt intresse hittades i schakten.

- *Antikvarisk bedömning: ej fornlämning*

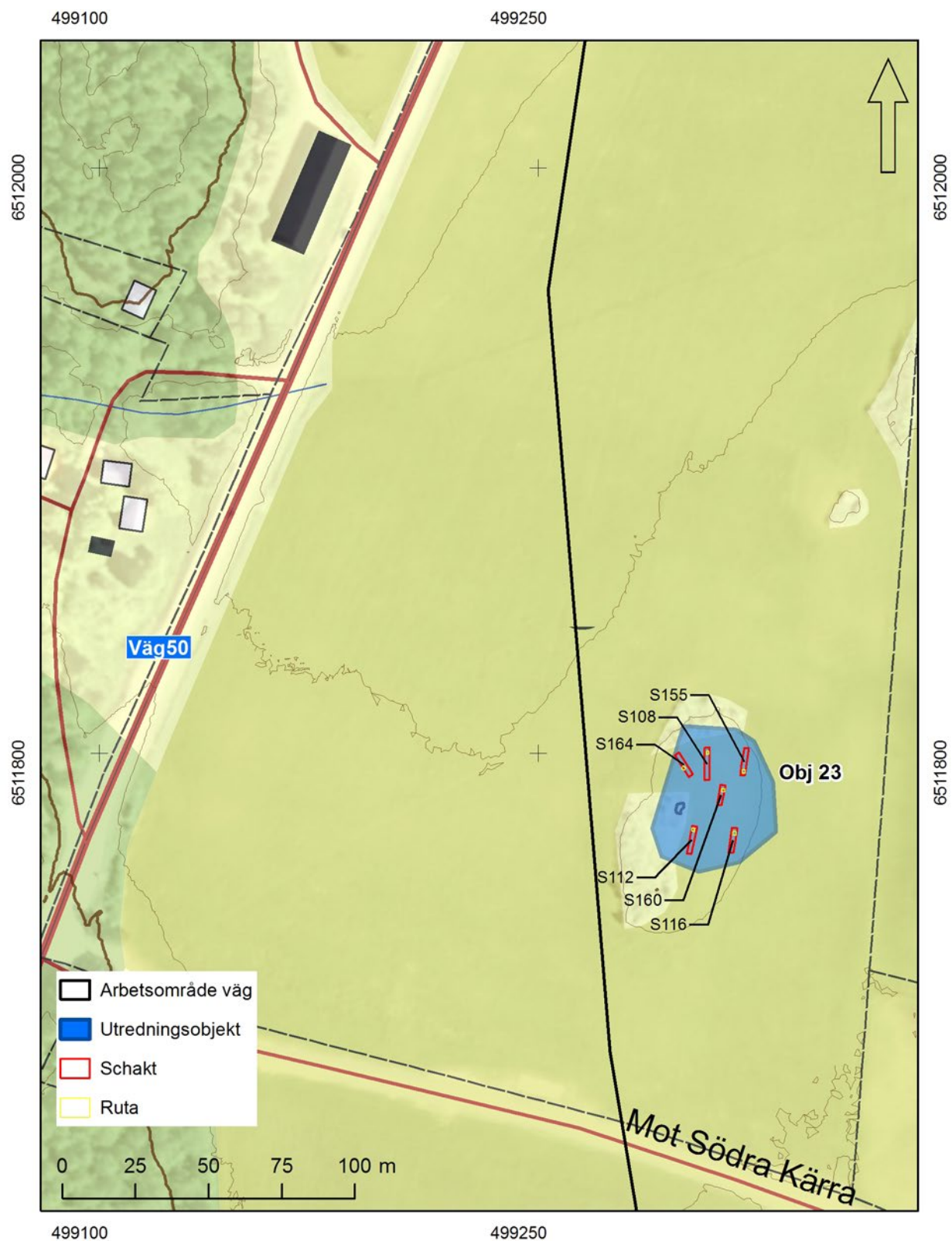
Figur 11. Objekt 12 med utredningsschakten S168–192. Skala 1:2 000.

OBJEKT 23, BOPLATSLÄGE

Boplatsläge, 4 100 kvadratmeter, på en svag östsluttning intill impediment i åkermark på en höjd av cirka 100 meter över havet. Inom ytan drogs sex schakt som var mellan 7 och 11 meter långa och 0,2–0,3 meter djupa. Samtliga schakt uppvisade samma stratigrafi, under ett 0,15–0,3 meter tjockt ploglager vidtog en steril botten av grusig morän. Inget av arkeologiskt intresse framkom vid schaktningen.

- *Antikvarisk bedömning: ej fornlämning*

Figur 12. Objekt 23 med utredningsschakten S108–S164. Skala 1:2 000.

OBJEKT 26 A–C, FÄRDVÄG, RAÄ-NR HAMMAR 376:1 (L1981:5308)

Objektet utgörs av en äldre vägsträckning. Vägen, som löper i nordsydlig riktning, var i en tid före bilen en del av det allmänna vägnätet mellan Medevi och Hammar (Rikets allmänna kartverk akt J112-54-5 och J112-54-10).

Objekt 26 bestod av tre underobjekt A–C, vilka utgjorde delområden inom vilka undersökningsschakt skulle dras i enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag. Hela objekt 26 utgjorde ett cirka 800 meter långt sammanhängande vägavsnitt (Ramström 2016). Vid utredningsgrävningen kom inget schakt att läggas inom objektet 26A, då denna del av vägen fortfarande är i bruk.

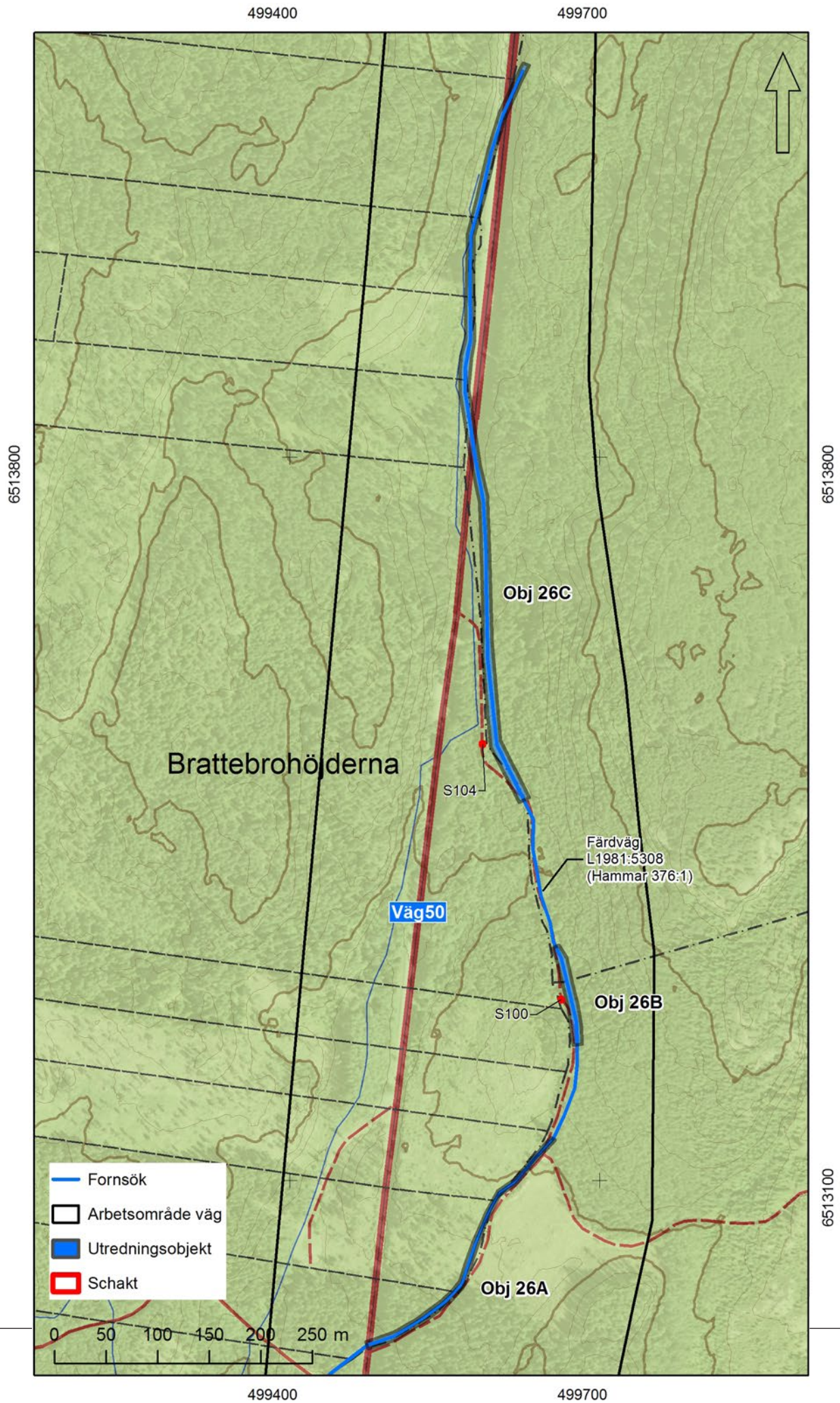
Inom delobjekten B och C lades ett schakt inom varje objekt (S100 och S104) i syfte att utröna vägens uppbyggnad. Dagens vägbeläggning består av ett 0,05 meter tjockt skikt av grästorv, under detta fanns ett 0,1 meter tjockt lager grus, vilket utgjort en tidigare vägbanan, under detta fanns den sterila moränen. I schakt S100 kunde ett 0,1 meter tjock, påfört, nivelleringslager av påförd morän iakttas, vilket tyder på att den äldre vägen inte haft någon medveten påförd beläggning. Vägbanan av grus, som finns direkt under grästorven, tolkas som påförd i modern tid. På båda sidor om vägen finns grävda diken, vilka förefaller vara grävda med maskin.

I syfte att hitta daterande fynd metalledetekterades vägbanan och 2–3 meter på var sida om vägen. Detekteringen försvårades av ett det gick en teleledning längs med vägen, vilken ibland låg i själva vägbanan och ibland på den östra sidan om vägen. Samtliga fynd som gjordes vid detekteringen kan dateras till tidigt 1900-tal, cirka 1910–1930. Inga fynd samlades in eller sparades.

Det var inte möjligt att utifrån vägens uppbyggnad och konstruktion eller via fyndmaterialet att avgöra vägens tillkomst eller brukandetid.

- *Antikvarisk bedömning: övrig kulturhistorisk lämning*

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 var att klargöra om fornlämning skulle komma att beröras av den planerade utbyggnaden av väg 50. Arkeologgruppen fullföljde utredningen i enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag och den upprättade undersökningsplanen. Inga avvikelser från dessa gjordes. Den arkeologiska rapporten har gjorts inom tidsramen för projektet och budget har hållits.

Referenser

Tryckta källor

- Andersson, S. 1995. *Medevi-Brattebro backe*: väg 50, Västra Ny socken, Östergötland, Hammar socken, Närke, dnr 431-6286-1994: arkeologisk utredning. Riksantikvarieämbetet, Byrån för arkeologiska undersökningar, UV Stockholm, rapport 1995:8.
- Ramström, A. 2015. *Kart och arkivstudier rörande ny sträckning av väg 50, Medevi-Brattebro backe*. Närke, Hammar socken, delar av fastigheterna Brunn, Dalmark, Hulta, Kvarngården, Nydalen, Rå, Slåtrask, Stora Forsa, Stordalen och Södra Kärra. Arkeologgruppen rapport 2014:15.
- Ramström, A. 2016. *Väg 50 mellan Brattebro backe och länsgränsen*, arkeologisk utredning etapp 1, Hammar socken, Askersunds kommun, Närke. Arkeologgruppen rapport 2016:65.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

- Ekonomiska kartan, 1981, Rikets allmänna kartverk, akt J133-9F1a83.
- Ekonomiska kartan, 1955, Rikets allmänna kartverk, akt J133-9F1a57.
- Ekonomiska kartan, 1948, Rikets allmänna kartverk, akt J133-9F1a50.
- Häradsekonomiska kartan, blad Hammar, Rikets allmänna kartverk, akt J112-54-5.
- Häradsekonomiska kartan, blad Forssa, Rikets allmänna kartverk, akt J112-54-10.
- Stordalen, 1865, laga skifte, Lantmäterimyndighetens arkiv, akt 18-ham-157.
- Rå, 1845, övrigt, Lantmäterimyndighetens arkiv, akt 18-ham-122.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Samtliga schakt grävdes med en skopbredd om 1,5 meter om inget annat anges.

Schaktnr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning	Anl
Område C, kompletterande inventering år 2019				
275	10	0,25	Under grästorven fanns ett ploglager om 0,1 meter, i botten lera.	
279	10	0,2	Under grästorven fanns ett ploglager om 0,1 meter, i botten lera.	
283	10	0,2	Under grästorven fanns ett ploglager om 0,1 meter, i botten lera.	
287	11	0,2	Under grästorven fanns ett ploglager om 0,1 meter, i botten lera.	
Område B, kompletterande inventering år 2019				
251	3	0,5–0,6	Under 0,05 meter skogstörv fanns 0,45–0,55 meter påförda massor av jord, sand och sprängsten. I botten gul silt.	
255	7	0,5–0,6	Under 0,05 meter skogstörv fanns 0,45–0,55 påförda massor av jord, sand, silt och sprängsten. I botten gul sand.	
259	5	0,4	Under 0,05 meter grästörv fanns 0,3 meter fanns 0,3 meter spräng- och natursten blandat med silt. I botten steril grå silt.	
263	7	0,25	Under 0,05 meter skogstörv fanns en botten av siltig brunsvart lera.	
267	6	0,15	Under 0,05 meter skogstörv fanns en botten av brungrå silt.	
271	7	0,15	Under 0,05 meter skogstörv fanns en botten av brunsvart siltig lera.	
Objekt 4				
235	8	0,15	Under 0,05 meter grästörv fanns en botten av brungul steril sandig lera.	
239	6	0,15	Under 0,05 meter grästörv fanns en botten av brungul steril sandig lera.	
243	8	0,15	Under 0,05 meter grästörv fanns en botten av brungul steril sandig lera.	
247	5	0,15	Under 0,03 meter grästörv fanns en botten av sandblandad morän av naturlig sten i storlek som kross.	

Schaktnr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning	Anl
Objekt 7				
192	10	0,3	Under 0,1 meter grästorv fanns ett 0,1 meter tjockt ploglager, i botten grusig morän.	
196	10	0,25	Under 0,1 meter grästorv fanns ett 0,1 meter tjockt ploglager, i botten grusig morän.	A200
210	20	0,25	Under 0,1 meter grästorv fanns ett 0,1 meter tjockt ploglager, i botten gul sand.	A214 A223
Objekt 12				
168	10	0,2	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av gul sand med insprängd moränsten.	
172	5	0,2	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av gul sand med insprängd moränsten.	
176	6	0,2	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av gul sand med insprängd moränsten.	
180	8	0,25	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av gul sand med insprängd moränsten.	
184	10	0,1	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av moränblock	
188	12	0,1–0,2	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av gul sand med moränblock.	
192	10	0,3	Under 0,05 meter skogstorv fanns en botten av grusig morän.	
Objekt 23				
108	11	0,3	Under ett 0,3 meter tjockt ploglager fanns en botten av grusig morän.	
112	10	0,2	Under ett 0,2 meter tjockt ploglager fanns en botten av grusig morän.	
116	10	0,3	Under ett 0,3 meter tjockt ploglager fanns en botten av grusig morän.	
155	11	0,2	Under ett 0,15 meter tjockt ploglager fanns en botten av grusig morän.	
160	7	0,2	Under ett 0,15 meter tjockt ploglager fanns en botten av grusig morän.	
164	10	0,3	Under ett 0,25 meter tjockt ploglager fanns en botten av grusig morän.	
Objekt 26				
100	1,5X2	0,3	Under 0,1 meter grästorv fanns en 0,1 meter tjock vägbeläggning av grus som låg på en 0,1 meter tjock uppbyggnad av morän. I botten gulbrun morän.	
104	2x2	0,4	Under 0,1 meter grästorv fanns en 0,1 meter tjock vägbeläggning av grus som låg på en 0,15 meter tjock uppbyggnad av morän. I botten gulbrun morän.	

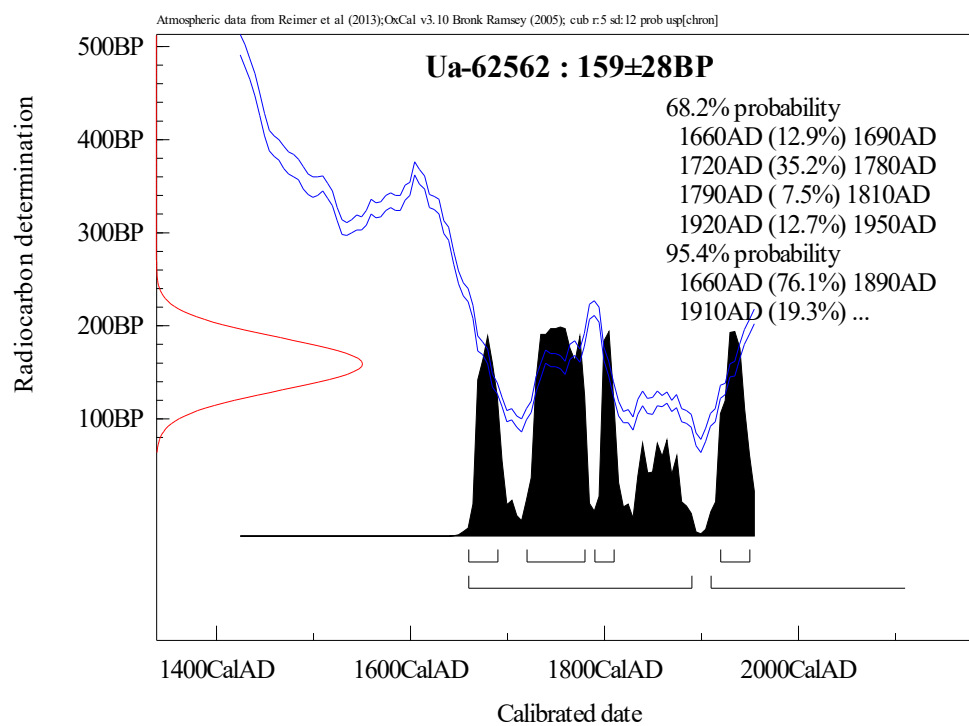
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

Anr	Kontext	Typ	Storlek/m	Beskrivning
200	Schakt 196	Härd	0,4	Rund, 0,08 djup. Fyllning av gråsvart siltig sot och kol.
214	Schakt 210	Härd	1,7x0,7	Oregelbunden med fyllning av gråsvart siltig sot och kol. Ej grävd.
223	Schakt 210	Härd	0,9	Rund med fyllning av gråsvart siltig sot. Ej grävd. Skadad av plogspår.

Bilaga 3. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2019:36

